

Д. М. Тичина кандидат юридичних наук,
старший науковий співробітник, провідний науковий співробітник
наукової лабораторії з проблем протидії злочинності
Національної академії внутрішніх справ
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9430-6101>

ЄВРОПЕЙСЬКА ПРАКТИКА ЗАПОБІГАННЯ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ

У статті проведений аналіз практики запобігання домашньому насильству окремих європейських країн, зокрема Австрії, Німеччини, Польщі, Франції. Встановлено, що запобігання домашньому насильству в зазначених країнах, як і в Україні, здійснюється в межах різних галузей права. Однак, у кримінально-правовій площині забезпечується шляхом застосування до суб'єкта домашнього насильства каральних і (або) альтернативних їм інших, некаральних заходів впливу (заходи захисту). Особливістю каральних заходів більшості європейських країн є посилені санкції до кривдників та дієвий контроль за дотриманням умов обмежувальних заходів, при цьому на відміну від українського законодавства, зокрема, у Австрії, штраф кривдником сплачується у солідарному порядку із потерпілою, у випадку якщо буде встановлено, що остання сама дозволила кривднику повернутись до оселі у період дії обмежувального припису.

Запобігання домашньому насильству як цілеспрямований вплив на його причини й умови займає важливе місце в системі заходів, спрямованих на зміцнення законності й правопорядку в системі зарубіжних практик країн як з англосаксонською, так і романо-германською правовими системами. Така політика як «закон і порядок» включає широкий комплекс заходів соціального, правового, організаційного й фінансового характеру, спрямованих на зміцнення національної безпеки, зменшення масштабів кримінальних правопорушень у сімейно-побутовій сфері, виховання молоді. В основі цієї політики лежать дієві механізми впливу на домашнє насильство, спрямовані на вдосконалення загальнонаціонального, кримінального, кримінального процесуального та пенітенціарного законодавства, а також реформування органів кримінальної юстиції.

Запозичуючи позитивний досвід Німеччини, у структурі Національної поліції запропоновано сформувати вузькоспеціалізовані підрозділи. До предмету їх відання має входити отримання заяв та повідомлень за фактами вчинення домашнього насильства, реагування на виклики та розслідування, проведення необхідних процесуальних дій та складання процесуальних документів для притягнення кривдників до відповідальності. Працівники таких підрозділів з поміж іншого повинні мати теоретичні знання та практичні навички у спілкуванні з особами, які постраждали від домашнього насильства, а також за необхідності скеровувати їх до інших органів державної влади, медичних установ, а також громадських формувань, які спеціалізуються на наданні допомоги особам, які постраждали від проявів домашнього насильства.

Звернувши увагу, на необхідності впровадження в Україні досвіду Франції в частині «електронного» контролю кривдників та захисті потерпілих. Зважаючи на існуючі військово-економічні проблеми нашої країни, а також на відносно низькі обсяги бюджетних асигнувань, важко говорити про нагальність 100 % забезпечення правоохоронних органів електронними засобами контролю кривдників та розробки систем спостереження за ними, однак цілком можливим, може стати розміщення у помешканнях потерпілих «тривожних кнопок», які будуть направляти сигнал після їх натискання на пульта чергового підрозділу «102» (повідомленням про те, що відносно потерпілої особи знову вчиняється домашнє насильство, або ж кривдник порушив умови обмежувального припису).

Позитивним зарубіжний досвід є у сфері реабілітації неповнолітніх жертв домашнього насильства за методом фостерних (прийомних) сімей. Висока ефективність зазначеного методу доведена широким використанням за кордоном. Акцентовано, що Україна має значні можливості для впровадження такого методу в практику запобігання домашньому насильству.

На основі вивченого зарубіжного досвіду стало очевидно, що подальше зниження показників домашнього насильства в Україні неможливе без проведення комплексу загальносоціальних, спеціально-кримінологічних, індивідуально-профілактичних та інших заходів, основою яких повинен бути аналіз факторів, що зумовлюють вчинення таких кримінальних правопорушень в розрізі регіонів та безпосередньо у сім'ях, зокрема, у тих, що підпадають у групу підвищеного ризику (малозабезпечені, неблагополучні тощо), а також відхід від позицій першочергового звинувачення жертви.

Ключові слова: домашнє насильство, сім'я, зарубіжний досвід, правоохоронні органи, поліція, кримінальне правопорушення, кримінологічна політика, запобігання.

D. M. Tychna. European practice of prevention domestic violence

The article analyzes the practice of preventing domestic violence in individual European countries, in particular Austria, Germany, Poland, and France. It has been established that the prevention of domestic violence in these countries, as well as in Ukraine, is carried out within the limits of different branches of law. However, in the criminal legal sphere, it is ensured by applying punitive and (or) other, non-punitive measures of influence (protection measures) to the subject of domestic violence. A

feature of punitive measures in most European countries is increased sanctions for offenders and effective control over compliance with the conditions of restrictive measures, while in contrast to Ukrainian legislation, in particular, in Austria, the fine is paid by the offender in solidarity with the victim, in the event that it is established that the latter herself allowed the offender to return to the home during the period of validity of the restraining order.

Prevention of domestic violence as a targeted influence on its causes and conditions occupies an important place in the system of measures aimed at strengthening legality and law and order in the system of foreign practices of countries with both Anglo-Saxon and Romano-Germanic legal systems. Such a policy as "law and order" includes a wide range of measures of a social, legal, organizational and financial nature aimed at strengthening national security, reducing the scale of criminal offenses in the family and household sphere, and educating young people. At the heart of this policy are effective mechanisms of influence on domestic violence, aimed at improving national, criminal, criminal procedural and penitentiary legislation, as well as reforming criminal justice bodies.

Borrowing the positive experience of Germany, it is proposed to form highly specialized units within the structure of the National Police. The subject of their duties should include receiving statements and reports on the facts of domestic violence, responding to calls and investigations, conducting the necessary procedural actions and drawing up procedural documents to bring perpetrators to justice. Employees of such units must, among other things, have theoretical knowledge and practical skills in communicating with persons who have suffered from domestic violence, as well as, if necessary, refer them to other state authorities, medical institutions, as well as public organizations that specialize in providing assistance to persons who suffered from manifestations of domestic violence.

Attention was drawn to the need to implement in Ukraine the experience of France in terms of "electronic" control of offenders and protection of victims. Taking into account the existing military and economic problems of our country, as well as the relatively low volume of budget allocations, it is difficult to talk about the urgency of 100% provision of law enforcement agencies with electronic means of controlling offenders and the development of surveillance systems for them, however, it may be possible to place them in the homes of the victims "alarm buttons", which will send a signal after pressing them to the remote control of the "102" unit on duty (notifying that domestic violence is being committed against the victim again, or the offender has violated the terms of the restraining order).

Positive foreign experience is in the field of rehabilitation of minor victims of domestic violence using the method of foster (foster) families. The high efficiency of the specified method has been proven by its wide use abroad. It was emphasized that Ukraine has significant opportunities for implementing such a method in the practice of preventing domestic violence.

On the basis of the studied foreign experience, it became obvious that a further decrease in the indicators of domestic violence in Ukraine is impossible without carrying out a complex of general social, special criminological, individual preventive and other measures, the basis of which should be an analysis of the factors that lead to the commission of such criminal offenses in terms of regions and directly in families, in particular, in those who fall into the group of increased risk (low-income, disadvantaged, etc.), as well as a departure from the positions of primary blaming of the victim.

Key words: domestic violence, family, foreign experience, law enforcement agencies, police, criminal offense, criminological policy, prevention.

Постановка проблеми. Сьогодні, Україна, як ніколи, постала перед глобальними викликами у безпековому секторі. На ситуативне ускладнення, поряд з чинниками суто криміногенного характеру, значною мірою впливають військові дії у фронтових межах, ракетні атаки й диверсійно-підривна діяльність по всій території держави, у тому числі відсутність контролю за частиною території й відповідно посилення процесів внутрішнього переміщення населення, поширення епідемії, економічна нестабільність, непослідовність реформи правоохоронної та судової систем, освіти й охорони здоров'я, зростання рівня безробіття, значне соціальне розшарування населення, недосконалість урядового управління справами сім'ї та молоді. За таких умов, спостерігаються небезпечні тенденції, що призводять до сплеску виявів не лише сепаратизму, екстремізму, етнічних, міжконфесійних та громадянських конфліктів але й небувалого раніше проявів домашнього насильства, яке майже миттю охопило усі географічні зони держави, що довело недооцінку кримінологічного моніторингу та прогнозування криміногенної ситуації у масштабах країни, в розрізі регіонів та у визначених групах сімей з підвищеними ризиками.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретико-праксеологічне підґрунтя для розроблення сучасних кримінологічних заходів запобігання домашньому насильству напрацювали: А. Б. Блага, О. Л. Беспаль, І. О. Бандурка, І. П. Васильківська, В. В. Вітвіцька, Б. М. Головкін, О. С. Дмитрашук, О. І. Зазимко, Л. В. Крижна, О. В. Ковальова, М. Г. Кузнецов, Ю. В. Лисюк, Н. О. Ліщук, Ю. С. Лимаренко, А. М. Орлеан, С. О. Павлиш, С. В. Романцова, Х. І. Романюк, Л. В. Самарай, Н. А. Стасюк, Н. С. Юзікова та ін. Доволі активно проблематику забезпечення безпеки у сімейно-побутовій сфері, зокрема за допомогою кримінологічного інструментарію, досліджено в роботах й представників і зарубіжних наукових шкіл: F. Boughima, A. Caplan, A.-K. Dykes, S. Firth, C. Flynn, S. Gauthier, R. Green, G. Lessard, É. Lesieux, I. Marshall, M. Mrabet, F. Ouellet, V. Roy, G. Patard, D. Price, N. Roberts, H. Sass, G. Thomson, R. Veatch, C. Wann-Hansson та ін.

Здобутки цих та інших вчених містять низку системних положень і висновків, які прямо або опосередковано стосуються предмету статі. Проте, в умовах докорінних змін законодавства й практики його застосування, а також формування і реалізації науково-обґрунтованої кримінологічної політики охорони сім'ї, потребує поглибленого вивчення європейська практика запобігання домашньому насильству.

Мета дослідження полягає у виокремленні кращого європейського досвіду запобігання домашнього насильства та пропозиції щодо його впровадження в Україні.

Виклад основного матеріалу. Політика держав у сфері запобігання та протидії злочинності аж до першої половини ХХ ст. була доволі жорсткою і мала яскраво виражений каральний характер, спираючись у цілому на державну репресію, залякування громадян жорсткістю кримінальних покарань, у структурі яких переважало позбавлення волі, довічне позбавлення волі та смертна кара. Натомість профілактичним (некаральним) напрямом правоохоронної діяльності відводилась у той період другорядна роль. Однак поступове пом'якшення, починаючи з 70-х рр. ХХ ст., державної правозастосовної практики у низці європейських країн сприяло розширенню некаральних напрямів кримінологічної профілактики, особливе місце в якій посіла стратегія зменшення можливостей учинення кримінальних правопорушень.

Перегляд основних підходів правоохоронної діяльності спочатку в США, Великій Британії, а згодом у Німеччині, Франції та інших європейських країнах відбувся внаслідок несприйняття підходу щодо «ліквідації» злочинності, «нейтралізації» її причин і умов. Як відомо, вказані положення були своєрідними мантрами радянської кримінологічної теорії і практики запобігання злочинності, які відповідали на той час комуністичній ідеології та розвитку СРСР. Однак ученим-кримінологам, соціологам, психологам та іншим фахівцям у західних державах удалось раніше зрозуміти хибність таких поглядів, оскільки «знищити», «ліквідувати», «нейтралізувати» чи іншим чином повністю усунути злочинність неможливо. Ця мета прямо суперечить людській природі й деструктивно спрямованій активності більшої частини членів суспільства. Тому слід погодитись із слушною думкою науковців, що мета діяльності із запобігання злочинності полягає саме в комплексному забезпеченні безпеки і надійному захисті охоронюваних цінностей і благ від злочинних посягань. Указана мета може бути досягнута через обмеження дії багатьох криміногенних чинників [1, с. 420].

Досвід боротьби з домашнім насильством за кордоном являє безперечний інтерес для нас, але навряд чи можливе його повсюдне копіювання та механічне перенесення до наших умов. Вивчаючи компаративну (порівняльну) складову зарубіжного досвіду запобігання домашньому насильству, ми виходимо з розуміння того, що в сучасній юридичній науці виділяють «нормативне та функціональне порівняння. Під час нормативного порівняння відправним пунктом дослідження є схожі правові норми, інститути, законодавчі акти» [2, с. 21]. За цим принципом ми зверталися до вивчення позитивного досвіду запобігання домашньому насильству в тих державах, котрі, як і Україна, належать до романо-германської (континентальної) правової сім'ї (Швейцарія, Італія, Франція тощо).

Безпосередньо дослідження зарубіжного досвіду запобігання та протидії домашньому насильству розпочнемо з аналізу законодавства Польщі, оскільки переважаючий пласт правових норм цієї держави, за своєю законодавчою конструкцією є найбільш наближеним (порівняно із законодавством інших європейських країн) до законодавства України [3]. Досвід Польщі демонструє приклад системного підходу до реагування на випадки домашнього насильства у якому задіяні різноманітні органи публічної адміністрації. Насамперед, зазначимо, що в країні створений Міжвідомчий комітет, який формується з представників центрів соціальної допомоги, муніципальних комісій, поліції, освіти, закладів охорони здоров'я, громадських організацій тощо [4]. Крім того, може створюватися окрема робоча група для розслідування випадку домашнього насильства. Однак проблема полягає в тому, що до роботи Міжвідомчого комітету відносно нечасто залучаються громадські об'єднання. Згідно статистики лише у 48% випадках, що суперечить рекомендаціям Стамбульської конвенції. Посилення співпраці з нерядовими організаціями дозволить посилити гнучкість системи. Згідно міжнародної статистики жертви насильства найбільше схильні звертатися до неурядових організацій, оскільки більше їм довіряють або бояться розголосу з боку державних органів [5; 6, с. 146].

Вивчення окремих положень КК Республіки Польща дозволяє стверджувати, що до обмежувальних заходів кримінально-правового характеру, що застосовуються до осіб, які вчинили домашнє насильство, зокрема, належать такі: «2а) заборона здійснення діяльності, пов'язаної з вихованням, лікуванням, освітою малолітніх або з опікою над ними; 2b) обов'язок утримуватися від перебування у визначених середовищах або місцях, заборона мати контакт з визначеними особами, заборона наближатися до визначених осіб або заборона залишати місце проживання без згоди суду; 2e) наказ залишити місце, що займається разом з потерпілим; 5) обов'язок компенсувати завдану шкоду. Згідно з § 1 ст. 41а КК Республіки Польща суд може винести рішення про обов'язок утримуватися особі від перебування у певних середовищах або місцях, заборону мати контакт з певними особами, заборону наближатися до певних осіб, заборону залишати місце проживання без згоди суду або наказ залишити місце, що займається разом із потерпілим у разі засудження особи за кримінальне правопорушення проти статевої свободи тощо. Обов'язок або заборона можуть бути пов'язані з обов'язком засудженого з'являтися до поліції чи іншого уповноваженого органу у визначених інтервалах часу. Призначаючи заборону наближатися до певних осіб, суд указує відстань до охоронюваних осіб, якої засуджений зобов'язаний дотримуватися (§ 4 ст. 41а КК Республіки Польща) [3].

Досить цікавим є досвід Польщі щодо запровадження так званої процедури «блакитних карток», яка носить головним чином профілактичний характер. Згідно цієї процедури, працівник поліції у разі виявлення домашнього насильства розпочинає процедуру «Блакитні карти» шляхом заповнення формуляра «А», в якому зазначає обставини справи. Якщо під час здійснення перевірки за викликом не має можливості

заповнити формуляр «Блакитна карта – А» у повному обсязі, то окремі частини можуть бути пізніше уточненими та доповненими дільничним, у присутності особи, яка виступає жертвою домашнього насильства. Поліцейський, який здійснює провадження, або інша посадова особа місцевої поліції роз'яснює потерпілій можливі подальші дії та надає їй необхідну інформацію для жертв домашнього насильства (так званий формуляр «Блакитна карта – В») [7].

На наш погляд, слід детально розглянути і досвід Австрії щодо боротьби з домашнім насильством, оскільки вона є першою країною в Європі, яка прийняла Закони направлені на запобігання та протидію відповідним правопорушенням. [8, с. 54]. Так, законотворчий досвід цієї країни зосереджує норми національного законодавства по запобіганню та протидії домашньому насильству в Цивільному та Правоохоронному кодексах (Enforcement Code) та спеціальному Акті служби безпеки. Водночас, в законодавстві Австрії є і спеціальний закон, – Акт про захист від насильства у сім'ї. Зазначеним законом передбачені регулювання процедур, пов'язаних з захистом жертви насильства від особи, яка його вчинила шляхом здійснення виселення кривдника і винесення щодо нього заборонного ордеру. Остання процедура віднесена до повноважень поліції. У разі порушення вимог заборонного ордеру винного притягають до адміністративної, а в разі відмови звільнити приміщення – до кримінальної відповідальності. Зауважимо, що навіть згода потерпілої особи не може бути підставою для відвідування домівки кривдником, щодо якого винесено заборонний ордер. Більше того, надання такої згоди жертвою насильства розглядається законодавцем як адміністративне правопорушення. Окрім того, законодавство Австрії передбачає процедури допомоги потерпілим, до надання яких залучаються так звані центри втручання, для яких, попри статус неурядових організацій передбачене бюджетне фінансування [8, с. 57; 9].

Відповідно до Закону Австрії поліція зобов'язана при кожному виїзді, пов'язаному з домашнім насильством, оцінити ситуацію і скласти деталізований протокол про те, що трапилось (§ 38 Закону про поліцію) [10]. Далі складається прогноз про можливу подальшу небезпеку. Якщо у процесі оцінки ситуації з'ясується, що є небезпека посягання на життя, здоров'я і свободу, то поліція зобов'язана особу, від якої виходить небезпека, негайно видалити з квартири (будинку) і винести їй заборону на прихід в квартиру, а якщо необхідно, оголосити також заборону з'являтися в її околицях протягом 10 днів. При цьому абсолютно неважливо, хто є власником квартири (будинку). Поліція має право примусово вилучити з квартири (будинку) будь-кого, від кого виходить серйозна небезпека для близьких або оточуючих, включно із самим власником житла.

В Німеччині з 1 січня 2002 року діє Закон «Про Захист від насильства в сім'ї» (Gewaltschutzgesetz). У німецькому законодавстві на той час вперше було закріплено положення про те, що насильницькі дії в домашніх умовах не є і не можуть бути приватною справою, а насильство однієї людини над іншою, навіть якщо воно відбувається за закритими дверима власної квартири (будинку), розглядається як суспільно небезпечне діяння, яке переслідується згідно із законом принципу, що відповідає закріпленому в ст. 6 Конституції Німеччини, про те, що шлюб і сім'я знаходяться під особливим захистом держави. Слід також відзначити, що дія Закону розповсюджується на осіб, які уклали шлюб; осіб, які спільно проживають без офіційно зареєстрованого шлюбу, а також для інших форм спільного проживання людей в одній квартирі (будинку) [11].

Німеччина має і достатньо потужний досвід організаційно-управлінського забезпечення боротьби з домашнім насильством. Насамперед, зазначимо, що важливим з позицій кваліфікованості розгляду справи про домашнє насильство є функціонування серед підрозділів кримінальної поліції так званих відділів уповноважених у справах про домашнє насильство [12]. З іншої сторони, в якості прикладу варто навести Берлінський проект втручання проти насильства у сім'ї, метою реалізації якого є координація діяльності всіх урядових та неурядових організацій, спрямованої на ефективний захист жінок від жорстокої поведінки та переслідування. Зазначений проект, передбачає створення та запровадження до змісту освіти закладів, які готують працівників поліції, спеціального курсу з проблематики протидії домашньому та гендерно обумовленому насильству.

Водночас, у розглянутій нами країні, після проведення комплексу заходів у сфері запобігання домашньому насильству, компетентні органи державної влади, із залученням громадськості, проводять аналіз ефективності вказаних заходів, за такими критеріями:

інформативність зазначеного заходу у сфері запобігання домашньому насильству (наскільки вказаний захід виявився інформативним та насиченим інформацією щодо домашнього насильства);

зміни у кількості звернень щодо фактів у сфері домашнього насильства після проведення вказаного заходу (при цьому не завжди збільшення кількості звернень свідчить про неефективність вказаного заходу, а навпроти свідчить про те, що вказаний захід повипливав на зменшення латентності зазначених проявів);

відношення та оцінка суспільства до того чи іншого заходу запобігання домашньому насильству (до порядку та форми його проведення, оцінка ефективності тощо). Відповідно на підставі вказаної оцінки робиться подальший висновок про доцільність проведення такого заходу (групи заходів) в подальшому чи ні. За допомогою проведення вказаного опитування та оцінки кожного конкретного заходу (групи заходів) у сфері запобігання домашньому насильству робиться висновок про доцільність його запровадження та вчинення в подальшому, що в свою чергу також робить діяльність у сфері запобігання домашньому насильству більш ефективною [13, с. 5]. З огляду на вказаний досвід Німеччини, а також на необхідність проведення

оцінки ефективності кожного заходу (групи заходів) у сфері запобігання домашньому насильству, вважаємо за необхідне запровадження подібної процедури і в Україні. Для відповідних цілей, необхідно доповнити ст. 19 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» новою ч. 4, яку пропонуємо викласти у наступній редакції: «4. Спеціально уповноважений суб'єкт, у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, не рідше одного разу на пів року проводить оцінку ефективності проведених заходів у сфері запобігання домашньому насильству».

Проблема домашнього насильства є актуальною і для Франції. Невтішні статистичні дані змушують керівництво держави вживати кардинальних заходів для викорінення негативних тенденцій у сімейно-побутовій сфері. Дослідження причин несприятливої ситуації у загалом благополучній Франції показує, що головними причинами високого стану домашнього насильства є: відбиток патріархальних стереотипів домінування чоловіка у сім'ї, що особливо яскраво виявляється у традиційно мультикультурній та відкритій до імміграції країні.

Визнаючи недостатність заходів та недосконалість системи протидії домашньому насильству указом Президента Франції № 2013-07 від 03.01.2013 року було створено Міжвідомчу комісію щодо захисту жінок від насильства і боротьби з торгівлею людьми. Метою цього є: збір та аналіз інформації, що стосується насильства щодо жінок; оцінка заходів, пов'язаних з насильством щодо жінок, які проводяться національними і місцевими підрозділами служби з прав жінок та рівності, а також діяльності державних і приватних суб'єктів, що беруть участь у боротьбі проти насильства; розробка, спільно з профільними міністерствами плану підвищення кваліфікації з питань насильства щодо жінок фахівців, залучених до протидії домашньому насильству (передусім органів охорони здоров'я, поліції, освіти) [14].

Безпосередньо характеризуючи ефективні практики французької поліції щодо реагування на факти домашнього насильства, відзначимо їх взаємодію з «гарячою мобільною лінією», що дозволяє оперативного прибувати на місце конфлікту; правові можливості невідкладного вилучення агресорів з сімейних помешкань; використання за рішенням суду електронних GPS-браслетів, які передають до поліції сигнал тривоги при наближенні агресора до певного місця або за сигналом потерпілої особи. Для ефективної комунікації підрозділів поліції на попередження та протидію домашньому насильству з недержавними інституціями які надають соціальні послуги у цій сфері, на спеціалізованому сайті французького уряду розміщена інтерактивна карта Франції, на якій узагальнені контактні дані зазначених громадських об'єднань [15, с. 200].

Для захисту прав у Франції дітей існує ювенальний суд. До сфери його повноважень відноситься призначення консультацій, що проводяться фахівцями з питань виховання, направлення дитини до спеціальної установи (шкільний інтернат, притулок) або до приватних осіб (родичів і третіх осіб), яким можна довірити дитину. При цьому батьки зберігають право на дитину та можуть за дозволом суду її відвідувати. Однак суд може обмежити або позбавити батьківських прав кривдників, притягнути їх до відповідальності й застосувати кримінальні санкції, якщо ситуація відзначається небезпечним характером для дитини [16, с. 170].

Для забезпечення боротьби поліції з домашнім насильством запровадили електронний моніторинг таких випадків за допомогою спеціальних пристроїв відслідковування [14]. Використання цих пристроїв дозволяє контролювати виконання кривдником обмежень, установлених щодо нього судом, підтримувати зв'язок між кривдником (а іноді й постраждалим) і фахівцем спеціалізованого контролінгового центру для захисту потерпілих від домашнього насильства [17, с. 36; 18].

Досвід Франції з цього приводу є дуже цінним з огляду на їх приклад інформаційного забезпечення працівників поліції, які здійснюють протидію проявам домашнього насильства, а також в «електронному» контролі кривдників та захисті потерпілих осіб [11]. Зважаючи на військово-економічні проблеми нашої країни, а також на відносно низькі обсяги бюджетних асигнувань, на даний час важко говорити про 100 % забезпечення правоохоронних органів електронними засобами контролю кривдників, розробки систем спостереження за ними, у випадку наявності відповідного обмежувального припису. Разом з цим, цілком можливим, з технічної точки зору, розміщення у помешканнях, у яких проживає потерпіла від домашнього насильства «тривожних кнопок». Вказані кнопки будуть направляти сигнал після їх натискання на пульт чергового підрозділу «102», який буде слугувати своєрідним «повідомленням» про те, що відносно потерпілої особи знову вчиняється домашнє насильство або ж кривдник порушив умови обмежувального припису [19, с. 207–208].

Варто додати, що подібні «тривожні кнопки» у вигляді мобільних додатків вже впроваджену у практичну діяльність користувачів смартфонів в Україні. Однак у ситуації з домашнім насильством вони не завжди доводять свою ефективність. Позаяк, часто телефон потерпілої знаходиться у руках кривдника. Саме тому, на наш погляд, «повідомлення» натисканням «тривожної кнопки», розташованої у помешканні потерпілої особи, допоможе значно скоротити час на повідомлення Національної поліції про факт домашнього насильства та реагування відповідних її підрозділів, що в свою чергу скоротить вірогідність настання тяжких наслідків від проявів домашнього насильства.

Висновки. Сьогодні доводиться визнати перспективним для впровадження наукові й практичні здобутки зарубіжних країн щодо запобігання домашньому насильству, зокрема, необхідне перейняття досвіду у частині запровадження заходів спрямованих на матеріально-технічне, фінансове, кадрове забезпечення

у боротьбі з домашнім насильством; активне здійснення віктимологічного запобігання, проведення з жертвами реабілітаційної роботи; упровадження заходів ситуаційного запобігання; залучення до профілактичної роботи широких верств населення; налагодження координації між суб'єктами запобігання домашньому насильству; а також вжиття заходів щодо запобігання корупції в правоохоронних органах та судових інстанціях тощо.

В Україні наразі, головним нормативно-правовим актом у досліджуваній сфері є вже застарілий Закон «Про запобігання та протидію домашньому насильству», із розбалансованістю норм та їх суперечністю, що не дає змоги вирішувати низку питань із запобігання домашньому насильству, зокрема, в умовах воєнних дій на території України, а відсутність комплексної національної концепції запобігання домашньому насильству, неузгодженість загальнодержавних, регіональних, галузевих державних цільових програм профілактики кримінальних правопорушень за відповідним напрямком, не сприяють запобігання таким кримінально-протиправним проявам, в той час коли боротьба з домашнім насильством, перетворилася на глобальну світову проблему. Застосувавши поняття «запобігання» і «протидія», законодавець визначив вектор спрямованості кримінологічної політики, в межах якого слід розуміти, як направленість не тільки на ліквідацію негативного результату, який виникає внаслідок прояву домашнього насильства, а й запровадження ідеології нетерпимості до самого явища, викорінення вказаного феномену із життя суспільства та запровадження заходів освітнього характеру спрямованих на підвищення правової культури населення, з метою протистояння деструктивним проявам. Тому важливою передумовою забезпечення ефективної боротьби з домашнім насильством є створення ефективної (дієвої) нормативно-правової бази, зокрема, наголошено, що вже назріла потреба у розробці та прийнятті нового Закону України відповідної спрямованості, у якому (за прикладом Німеччини) має бути передбачена і процедура проведення оцінки ефективності кожного заходу (групи заходів) у сфері запобігання домашньому насильству. Для реалізації вказаних положень необхідно у відповідному підзаконному нормативно-правовому акті, поряд із визначенням порядку та особливостей проведення заходів у сфері запобігання домашньому насильству, визначити орган, який буде проводити моніторинг ефективності таких заходів, а також критерії для проведення вказаного моніторингу.

Список використаних джерел:

1. Литвинов О. М. Соціально-правовий механізм протидії злочинності в Україні : монографія. Харків : Вид-во ХНУВС, 2008. 446 с.
2. Пузирьов М. С. Порівняльний аналіз виконання покарання у виді позбавлення волі на певний строк в Україні та зарубіжних країнах: монографія. Київ: ВД «Дакор», 2018. 514 с.
3. Яценко А. М. Обмежувальні заходи, що застосовуються до осіб, які вчинили домашнє насильство: порівняльний аналіз кримінального законодавства України й окремих Європейських країн. *Вісник кримінологічної асоціації України*. 2018. № 2 (19). С. 35–45.
4. Школьніков І. Протидія насильству в сім'ї: досвід Польщі. URL: http://elar.naiu.kiev.ua/bitstream/123456789/5856/1/%d0%9f%d0%a0%d0%90%d0%92%d0%9e%d0%92%d0%86%20%d0%a0%d0%95%d0%a4%d0%9e%d0%a0%d0%9c%d0%98_p151-154.pdf
5. Kodeks karny. Ustawa z dnia 19 kwietnia 1969 r. URL: <https://www.prawo.pl/akty/dz-u-1969-13-94,16787601.html>
6. Сікан О. М. Сім'я як об'єкт кримінально-правової охорони: дис. ...док. філософ. 081.Одеса. 2023. 264 с.
7. Prévenir et combattre les violences faites aux femmes : un enjeu de société. Loidu 6 août 2012. URL: http://www.senat.fr/rap/r17-564/r17-564_mono.html
8. Самарай Л. В. Кримінологічні засади запобігання кримінальній агресії в сім'ї: дис. ...канд. юрид. наук: 12.00.08. Київ. 2013. 231 с.
9. Die Wiener Interventionsstelle gegen Gewalt in der Familie. URL: <https://www.interventionsstelle-wien.at>
10. Bundesgesetz über die Organisation der Sicherheitsverwaltung und die Ausübung der Sicherheitspolizei (Sicherheitspolizeigesetz – SPG) (NR: GP XVIII RV 148 AB 240 S. 41. BR: 4119 AB 4122 S. 545.) StF: BGBl. № 566/1991.
11. Скакун І. В. Проблемні питання адаптації законодавства України у сфері протидії домашньому насильству до законодавства ЄС. *Нові завдання та напрями розвитку юридичної науки у XXI столітті: матеріали міжнар. наук.-практ. конф.* (Одеса, 18–19 січ. 2019 р.). Одеса: ГО «Причорноморська фундація права», 2018. С. 67–70.
12. Gesetz zum zivilrechtlichen Schutz vor Gewalttaten und Nachstellungen (Gewaltschutzgesetz – GewSchG). URL: www.gesetze-im-internet.de/gewschg/BJNR351310001.html
13. Prof. Dr. Luise Greuel. Evaluation von Maßnahmen zur Verhinderung von Gewalteskalationen in Paarbeziehungen bis hin zu Tötungsdelikten und vergleichbaren Bedrohungsdelikten. Für die Projektgruppe. 2010. 274 с.
14. La mission interministérielle de protection des femmes contre les violences et de lutte contre la traite des êtres humains. URL: <http://stop-violences-femmes.gouv.fr/-La-mission-interministerielle-de-91-.html>
15. Білас А. І. Суб'єкти правоохоронної діяльності країн Європейського Союзу: теоретичні та практичні аспекти. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2015. № 3. С. 198–208.

16. Горбова Г. О. Адміністративно-правове регулювання протидії насильству в сім'ї: дис. ...канд. юрид. наук: 12.00.07. Київ. 2016. 239 с.

17. Практичне право: на попередження насильства в сім'ї : пілотний інтерактивний курс : навч. посіб. / А. О. Галай, В. О. Галай, В. В. Муранова, Н. В. Федоровська. Київ : ГО «Київський правозахисний альянс», 2016. 100 с.

18. Domestic Violence Relevant Legislation. URL: http://www.eucpn.org/poldocs/PL_DV_legislation.pdf

19. Скакун І. В. Адміністративно-правові засади діяльності Національної поліції України щодо протидії домашньому насильству: дис. ...докт. філософ: 081 – Право. Київ. 2020. 248 с.